

L 97

GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
Wojskowej Służby Polek
ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 22
zawacki@wp.pl; www.zawacki.pl
NIP 531 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Krajowy Rejestr Sądowy 14090 1506 0000 0000 5002 02

poro Pom.
Poznan
ZWZ-AK

+ Klichowska Maria
zd. Gliszczynska
ps. „Czerska”

MK: 869/2249 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Wlichowska Maria

T: K-869/22 49 Pom.

poza Pom. Pomian ZWZ-A 2

I./1. Relacja —

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację *W. A S. A*

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k, 2*

VI. Fotografie *dział ikonografii*

II. Materiały uzupełniające relacje -
- Klichowska Maria

1. Biogram „Maria Klichowska...”,
[w:] A. Adamska, Dziewczyny z AK -
- Wielkopolska, Poznań 2006,
s. 28-29, kserokop. k. 1 s. 1

Maria KLICHOWSKA
z d. GLISZCZYŃSKA,
ps. „Czerska” (1897-1942)

11/11

Ur. 2 lipca 1897 w Swornigaciach, pow. chojnicki. Wychowana w duchu patriotycznym przez ojca działacza narodowego, już jako mała dziewczynka, w latach 1906-1907, brała udział w strajku protestacyjnym przeciwko usuwaniu języka polskiego ze szkół, za co była szykanowana. Po wyjściu za mąż w 1922 roku zamieszkała w Poznaniu.

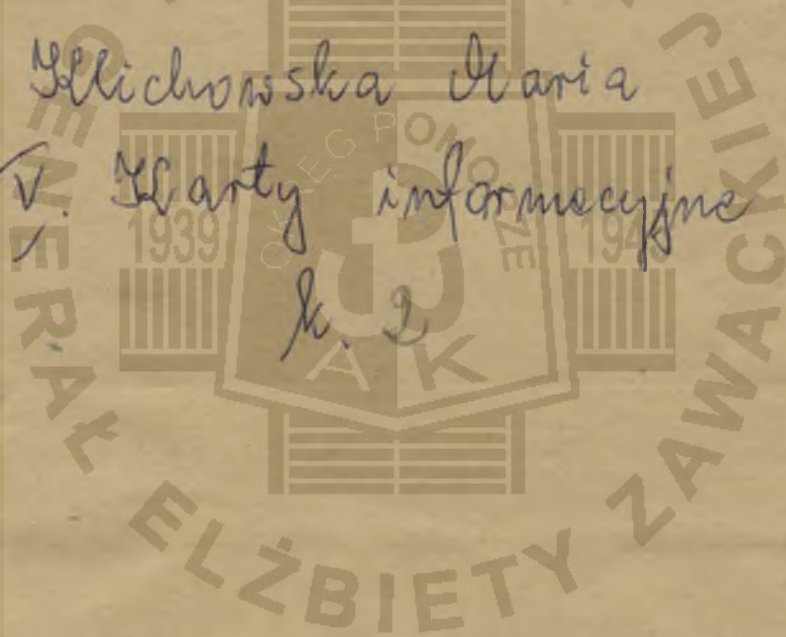
W czasie okupacji, początkowo z własnej inicjatywy i bez pomocy podziemia, za to wspólnie z synami Zygmuntem (l. 18) i Zbigniewem (l. 14), pomagała w organizowaniu ucieczek i udzielaniu dalszego wsparcia oficerom angielskim z obozu jenieckiego w Fortcie VIII w Poznaniu. W 1941 roku złożyła przysięgę do ZWZ. Otrzymała przydział do sekcji w ramach akcji „Dorsze”, prowadzonej przez Delegaturę Rządu i Oddział Organizacyjny Komendy Głównej ZWZ, której celem był przerzut żołnierzy alianckich do krajów macierzystych. Pośredniczyła m.in. w łączności z ppor. Witoldem Verbno Łaszczyńskim, prowadzącym komórkę przerzutową do Generalnego Gubernatorstwa.

Z Fortu VIII próbę ucieczki podjęło ośmiu jeńców. Syn Marii, Zbigniew pracował wówczas w Fortcie jako robotnik elektryk. Dostarczył jeńcom farbę do mundurów, plan miasta i adres, pod którym zbiegowie mogli znaleźć schronienie. Było to mieszkanie Klichowskich przy ul. Słowackiego 10/15. Ucieczka się powiodła. Po krótkim pobycie na Słowackiego angielscy żołnierze zostali przekazani pod opiekę innym uczestnikom akcji „Dorsze”. Już na terenie Serbii zostało ujętych dwóch spośród zbiegłych oficerów. Na skutek zeznań złożonych przez nich w śledztwie doszło do aresztowania osób pomagających im na całym szlaku ucieczki. Dnia 21 lutego 1942 roku gestapo aresztowało Zbigniewa i Zygmunta, a w kilka dni później Marię i jej męża. Poddani ciężkiemu śledztwu w Domu Żołnierza, niczego nie ujawnili. Chcąc chronić synów i męża, Maria całą winę wzięła na siebie. Osadzona w Fortcie VII, wyrokiem Wyższego Sądu Krajowego w Poznaniu z dnia 17 sierpnia 1942 została skazana na karę śmierci przez zgilo-

tynowanie. Zginęła 15 grudnia 1942 roku w więzieniu przy ul. Młyńskiej. Męża Marii po śledztwie zwolniono. Synowie, którzy odmawiali przyznania się do winy, znaleźli się w obozach – Zbigniew w Mauthausen, a Zygmunt w Żabikowie. Obaj wojnę przeżyli.

T. K. 869/2249 Pom. poza Pom.

Ellichowska Maria
V. Karty informacyjne
k. 2

KLICHOWSKA MARIA z d. Gliszczyńska (2 VII 1897–15 XII 1942), ur. w Swornigaciach w pow. chojnickim, c. Franciszka, stolarza, i Marii z Bruskich; wychowana w duchu patriotycznym przez ojca, działacza narodowego, 1906–1907 brała udział w strajku protestacyjnym przeciwko usuwaniu języka polskiego ze szkół, za co była szykanowana, wyszedłszy za mąż za Bolesława, krawca, zam. w Poznaniu; od maja 1941 wraz z synami Zygmuntem (lat 18) i Zbigniewem (lat 14) z własnej inicjatywy, początkowo bez pomocy organizacji konsp., współdziałała w umożliwianiu ucieczek i udzielaniu dalszej pomocy oficerom angielskim z obozu jenieckiego w Forcie VIII w Poznaniu, próbę ucieczki podjęło 8 jeńców, syn M.K. Zbigniew, pracujący w forcie jako robotnik elektryk, dostarczył im farbę do mundurów, plan miasta i adres rodziców przy ul. Słowackiego 10 m. 15, zbiegowie znaleźli tam schronienie, następnie zostali przekazani innym uczestnikom konsp. akcji opieki nad „Dorszami” prowadzonej przez Delegaturę Rządu i Oddz. Organizacyjny KG ZWZ, której celem był przerzut żołnierzy alianckich do krajów macierzystych; zatrzymanie na terenie Serbii w Pirot dwóch spośród zbiegłych oficerów angielskich i ich zeznania złożone w śledztwie spowodowały aresztowanie osób pomagających im na

poze Pom.

1

Suoc. poległych
wzrost misel...

S. 186

1945

cd.

Klichowska Maria

pozost
Pom. 2

całym szlaku ucieczki; 21 II 1942 aresztowano Zbigniewa i Zygmunta Klichowskich, 27 t.m. ich matkę i ojca, torturowani podczas śledztwa w dawnym Domu Żołnierza (siedzibie gestapo) nic nie ujawnili, M.K. wzięła winę na siebie, więziona w Forcie VII, skazana na karę śmierci, zgilotynowana w kaźni przy ul. Młyńskiej w Poznaniu; męża zwolniono po śledztwie, synowie, którzy do niczego się nie przyznali, przeżyli pobyt w obozach, Zbigniew w Mauthausen, Zygmunt w Żabikowie; w tej samej sprawie zginęły współpracujące z Klichowskimi: w Poznaniu Michalina Gorczykowa, Irena Markiewiczowa, w Łodzi Maria Jasińska, w Warszawie Teresa Skórzewska oraz działające w Jugosławii (zginęły w Berlinie) Wiesława Jezierska i Olga Prokopowa (wszystkie zob.).

253, s. 345; 443, s. 41-42, 44, 57-60, 120-121, 169, 177-180, 183, 185, 186. 252-253; rel. Zygmunta Klichowskiego (syna).

*Klichowska
Maria*

